

Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка

Факультет

Музикознавства, композиції, вокалу та диригування

Кафедра академічного співу

Дипломна робота на здобуття ступеня “Бакалавр”

на тему:

**"ВОКАЛЬНА ТВОРЧІСТЬ ВІКТОРА КАМІНСЬКОГО:
ВИКОНАВСЬКИЙ АСПЕКТ"**

Виконавиця: студентка 4 курсу
денної форми навчання профілізації «Академічний спів»
спеціальності 025 «Музичне мистецтво»
ступеня вищої освіти «Бакалавр»
СУХОВИЧ Юлія Миколаївна

Науковий керівник:
кандидат мистецтвознавства, доцент
МАРТИНЕНКО Оксана Василівна

Рецензент: кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри сольного співу
ЛІСОГОРСЬКА Антоніна Альбертівна

Львів 2021

ПЛАН

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Вокальна творчість Віктора Камінського: особливості стилю	
1.1. Жанровий діапазон вокальної лірики Віктора Камінського.....	6
1.2. Літературні першоджерела у композиторському прочитанні.....	10
РОЗДІЛ 2 Пісні Віктора Камінського в контексті вокального виконавства	
2.1. Специфіка вокальної інтонації у піснях Віктора Камінського.....	15
2.2. «Плач Ярославни»: особливості виконавської інтерпретації.....	19
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

В сучасному музично-культурному континуумі України вирізняється постать Віктора Камінського - професора кафедри композиції, проректора з наукової роботи Львівської Національної музичної академії ім. М. В. Лисенка, заслуженого діяча мистецтв України, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Його активна життєва позиція гармонійно узгоджується із творчими зверненнями.

Композиторський доробок В. Камінського представлений широким спектром жанрів і стильових переплетень. Прикметно, що його музика органічно поєднує інтонаційні знаки академічної та фольклорної традиції, церковного й естрадного музикування. Л. Кияновська зауважує: «композитор переміряв найрізноманітніші тематичні, жанрові, стильові «маски» – від захоплення Скрябіним і Шенбергом та «нової фольклорної хвилі» в юності, від них – енгармонічною модуляцією перейшов до естрадної пісні, а згодом – до театральної музики» [7, с. 22].

Розгляду особливостей авторського стилю В. Камінського присвячені наукові розвідки О. Білас, І. Ельтек, Л. Кияновської, О. Колубаєва, Н. Майчик, Л. Мельник, Н. Пилатюк, Л. Сидоренко та ін. Дослідники сходяться в оцінці, що творчість сучасного львівського композитора засвідчує оригінальний пошук синтезу різних жанрових і стильових джерел, які поглиблюють філософсько-етичний зміст його опусів.

Разом з тим, малодослідженою залишається пісенна творчість Віктора Камінського в проекції на сучасне вокальне виконавство. Наукове вивчення творів сучасного українського композитора певною мірою сприятиме збагаченню репертуару вітчизняних співаків.

Мета дослідження: розгляд художньо-стильових особливостей вокальної музики Віктора Камінського як важливої передумови для творчо-виконавської інтерпретації.

Відповідно до сформульованої мети визначимо такі завдання дослідження:

- з'ясувати особливості композиторського почерку Віктора Камінського;
- виявити жанрові вектори вокальної творчості Віктора Камінського;
- проаналізувати взаємодію вербального та музичного у вокальній музиці сучасного львівського композитора;
- розглянути специфіку вокального інтонування у піснях Віктора Камінського.

Об'єкт дослідження – вокальна творчість Віктора Камінського в контексті розвитку сучасного українського мистецтва.

Предмет дослідження – вокальний стиль Віктора Камінського як джерело виконавської інтерпретації.

Матеріалом дослідження є малодосліджена збірка вокальних творів Віктора Камінського «Від земної краси», у яку увійшли пісні: «Калино, калино» і «Плач Ярославни» (сл. Б. Стельмаха); «Пелюстки старовинного романсу» (сл. Л. Костенко); «Листя дикого винограду» (сл. Р. Кудлика), «Забута мелодія» і «Танго нажданої любові» (сл. Р. Братуня) та ін.

Методологічну основу дослідження складають фундаментальні положення музичної інтерпретації (І. Котляревський, О. Катрич, В. Медушевський, В. Москаленко); концептуальні розробки з історії розвитку української музики (М. Загайкевич, Л. Кияновська, Л. Корній, С. Павлишин, Б. Сюта); праці з теорії та історії вокального мистецтва (В. Антонюк, Т. Булат, Б. Гнидь, Г. Мурзай); наукові студії, присвячені творчості Віктора Камінського (О. Білас, Л. Кияновська, Н. Майчик, Л. Мельник).

Наукова новизна результатів дослідження полягає у аналітичному осягненні вокальної творчості Віктора Камінського, яка віддзеркалює авторський почерк композиторського прочитання сучасної української поезії, та, водночас, розширює репертуарний діапазон українського вокального виконавства.

Бакалаврська робота складається з вступу, двох розділів та списку використаних джерел.

У першому розділі «Вокальна творчість Віктора Камінського: особливості стилю» окреслено жанровий діапазон музичного прочитання українського поетичного слова сучасним львівським композитором. У творчому доробку В. Камінського великі (ораторія «Іду. Накликую. Взиваю», кантата-симфонія «Хресна дорога») і малі (хори, пісні) жанри вокальної музики. Серед поетів, яким композитор надає перевагу – І. Калинець, Б. Стельмах, Т. Шевченко, І. Франко.

Другий розділ «Пісні Віктора Камінського в контексті вокального виконавства» присвячений розгляду особливостей вокальної інтонації пісенному жанрів, що відіграє важливу роль у виконавсько-інтерпретаційному процесі.

РОЗДІЛ 1
ВОКАЛЬНА ТВОРЧИСТЬ ВІКТОРА КАМІНСЬКОГО:
ОСОБЛИВОСТІ СТИЛЮ

**1.1. Постать Віктора Камінського в контексті сучасної української
музики**

Українська музична культура другої половини ХХ – початку ХХІ століття стрімко збагачується новими композиторськими іменами. Яскравою постаттю серед яких є сучасний львівський композитор, педагог, музично-громадський діяч, заслужений діяч мистецтв України, лауреат премії ім. М. В. Лисенка, лауреат премії ім. С. Людкевича, лауреат Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, голова правління Львівської організації Національної Спілки композиторів України – Віктор Євстахійович Камінський.

Народився майбутній митець у 1953 році на Тернопільщині. Спершу навчався у Хмельницькому музичному училищі по класу композиції та гармонії у В. Цибульника, опісля на композиторському факультеті Львівської державної консерваторії ім. М. В. Лисенка, у класі композитора Володимира Флиса. По закінченню консерваторії з 1977 року працював викладачем Рівненського філіалу Київського інституту культури, а з 1978 року у Львівській державній консерваторії (нині - Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка) на кафедрі композиції. Вже у віці 25-ти років В. Камінський стає одним із наймолодших членів Спілки композиторів України (1979), а згодом займає посаду заступника голови Львівської організації Спілки композиторів.

Впродовж 1983-1985 рр. продовжує навчання в аспірантурі при Московській державній консерваторії ім. П. І. Чайковського в класі Тихона Хреннікова. Згодом, В. Камінський знову повертається до Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка, веде активну педагогічну діяльність на композиторському факультеті, дотепер виховуючи молоде покоління юних талантів.

Творчий шлях композитора синтезував найрізноманітніші музичні площини, які, на перший погляд, начебто, несумісні між собою, зумів знайти власне "обличчя" та небанально виразити мистецьку індивідуальність. Жанрова і образна палітра Віктора Камінського розмаїта танапрочуд яскрава. Автор звертається як до симфонічної, хорової, камерно-інструментальної, так і до театральної музики.

Особливо розмаїтою стала творчість Віктора Камінського в незалежній Україні. Композитор звертається до актуальних тем сучасного суспільства, велику увагу також приділяє духовним жанрам. У кожному з обраних напрямів творчості В. Камінський досягає значних успіхів. Одним з кульмінаційних пунктів творчості В. Камінського стала літургійна музика. В цьому руслі написаний Акафіст до Пресвятої Богородиці, Псалом Давида, Літургія, Пасхальна Утренья. Духовна музика з успіхом звучала на радіотрансляції з Ватиканку та за кордоном.

Звертаючись до суголосної поезії проблематико-емоційної атмосфери сьогодення, композитор надає перевагу текстам з окресленим національним та етнічним колоритом, наділених потенціалом розкриття особистісного психологічного підтексту. Поєднання релігійної і національної образності характерне для ораторії «Іду. Наклику. Взиваю» на тексти митрополита Андрія Щептицького в поетичному опрацюванні Ірини Калинець; кантати-симфонії «Україна. Хресна дорого» на вірші Ігоря Калинця. Ці твори неодноразово звучали на різноманітних концертних сценах, а композитор удостоївся за їх написання у 2005 році високої нагороди – лауреата Національної премії України імені Т.Г. Шевченка.

В площині обраного ракурсу вивчення творчості В. Камінського варто зазначити, що жанри вокальної музики є одними з найбільш розроблених львівським композитором. При чому, він звертається як до великих форм (ораторія, кантата-симфонія, кантата), так і до мініатюр (пісня, солоспів, монолог, хор). Істотне значення у вокальній творчості В. Камінського займають твори для голосу у супроводі оркестру: «Чигрине, Чигрине» для

кобзаря у супроводі камерного оркестру і флейти; «Диптихз Жулі д'Аспермон» для меццо-сопрано і камерного оркестру на вірші Л. Мельник.

Простежуючи еволюцію вокальної творчості В. Камінського чітко окреслюється динаміка оновлення жанрових моделей, збільшення ролі співака-соліста у музичному творі. Якщо в ранній період творчості композитор звертався до опрацювання традиційних жанрів (кантата «Іван Підкова» на сл. Т. Шевченка, дві камерні кантати на сл. Д. Павличка), то зрілий період творчості представлений оригінальними жанровими формами («Героїчна поема» для сопрано, баритона та симфонічного оркестру на тексти Ірини Калинець (2008); Hymn «Meżu natchniony przez łaskę» до віршів Św. Józefa Bilczewskiego для сопрано, баритона, мішаного хору та симфонічного оркестру (2008); «Пісня Мойсея» для баритона, мішаного хору та оркестру в поетичному опрацюванні тексту Ірини Калинець)

Для більшості вокальних творів сучасного львівського композитора характерний акцент на духовно-етичній стороні української поезії, філігранне звукове опрацювання художнього слова у поєднанні із національно окресленою музичною лексикою. «В кожному творі любовно виписується кожна деталь, незалежно від того, якого масштабу це опус, в якій стилістиці витриманий, для чого і для кого призначений» - вказує Л. Кияновська [18, с.7].

Як бачимо, в творчому доробку В. Камінського представлений широкий спектр жанрів і стильових переплетень. Його музика гармонійно увібрала інтонаційні знаки академічної та фольклорної традиції, церковного й естрадного музикування. Своєрідність композиторського письма Віктора Камінського полягає насамперед у тому, що в рамках академічного мистецтва він створює сучасну музику, не втрачаючи естетичної висоти, велику увагу приділяє мелодійності, безпосередності емоційного висловлювання, що зумовило її доступність і привабливість для широкого загалу слухачів.

Окрім впливу композиторської сфери, митець постійно наголошує назвуковому середовищі та появі нових цінностей, які він для себе щоразу

відкриває. Саме про них В. Камінський висловлюється в одному з інтерв'ю: «еталон в мене дійсно є: це жива природа. В ній немає однозначного безапеляційного ідеалу прекрасного, але є мільйони іпостасей досконалості, кожна з яких зачаровує по-своєму» [18, с. 7].

Цінною для нашого дослідження є думка Л. Кияновської, яка окреслює стиль В. Камінського в площині «егалітаризму», який «передбачає рівновагу між елітарним (високим, академічним) стилем і масовим демократичним способом вислову, що його здатна зрозуміти ширша аудиторія. Водночас, це мистецтво, що апелює до традиції, вступає з ним в діалог і трансформує в сучасних культурологічних вимірах різні, часто протилежні рівні свідомості та підходи» [21, с. 381].

Таким чином, на підставі аналізу досліджень, присвячених розгляду творчого доробку Віктора Камінського, можна виділити декілька питомих прикмет індивідуального стилю композитора: глибинне осягнення духовних основ української нації, яке знаходить музичне вираження у передусім у вокальних і сценічних жанрах, апелюючи до широкої аудиторії сучасного суспільства. Його музика – це органічна цілісність національно-орієнтованої інтонації з оригінальними темброво-гармонічними ефектами.

1.2. Жанровий діапазон вокальної лірики Віктора Камінського

Серед вагомих творчих здобутків Віктора Камінського слід відмітити вокальну музику. Н. Майчик зазначає, що в цій жанровій сфері композитор

виявив майстерність звукового обрамлення поетичного слова. При тім, авторський почерк поєднує провідні тенденції розвитку сучасної музики. Дослідниця зазначає: «Серед вокальних творів В. Камінського представлені опуси, що поєднують високі академічні жанри (епічний монолог, аріозо, елегія, романс) з ознаками фольклорних жанрів (думи, голосіння, коломийки, ліричної пісні) та естрадного мистецтва минулого і сучасності» [24, с. 36].

На основі аналізу наукових розвідок (В. Драганчук-Кашаюк, І. Ельтек, Л. Кияновська, Н. Майчик), присвячених вивченню творчості В. Камінського, досить чітко окреслюється жанровий діапазон вокальної лірики сучасного львівського композитора.

Нагадаємо, що в дослідницькій літературі проблемі жанру приділяється чимало уваги. Жанрових найменувань у довідниках та енциклопедіях налічується близько тисячі. Втім, музикознавці визнають, що їх значно більше, адже кожна історична епоха, кожен етнос та культура, відповідно своїй родовій структурі, володіє тим чи іншим жанровим іменем. С. Шип у начальному посібнику «Музична форма від звуку до стилю» дає таке визначення: «Поняття жанру походить із французького слова «genre», що дослівно означає рід. Мається на увазі рід мистецтвознавства, рід музичної практики, рід творів» [28, с. 339].

Одним із найпоширеніших понять прийнято вважати жанр камерно-вокальної музики, що пов'язані між собою виражальними засобами, художніми прийомами та особливостями інтонаційно-композиційної фактури. Жанровий клас камерної музики складають опуси, призначені для незначної кількості меломанів – від декількох десятків до сотні осіб, що виконуються в невеликих приміщеннях, двірцевих залах та церковних капелах, власне, саме це з латинської означає «кімната».

Власне, однією з істинно важливих сфер творчого доробку Віктора Камінського залишається камерно-вокальна творчість: солоспів високого громадянського звучання, філософський монолог, лірико-психологічні композиції романсового типу. Зазначимо, що його вокальна лірика частково

опублікована у збірці композицій «Від земної краси» (К., 1990) та в новітньому виданні – навчальному посібнику для концертмейстерських класів, укладеному Н. Бабинець «Камерно-вокальні твори композиторів Галичини ХХ ст.» (Львів, 2007).

Слід зазначити, що романсово-пісенна творчість В. Камінського представлена в опусах, що поєднують високі академічні жанри, яскраво відображені крізь поетичне слово Т. Шевченка, І. Франка, Л. Костенко, Б. Стельмаха, котрі насамперед близькі його світовідчуттю та демократизму висловлювання. Разом з тим, львівський композитор часто звертається до поетичних творів сучасних авторів - І. Калинець, В. Крищенко, Р. Братуня, М. Петренка, Р. Кудлика, Л. Мельник та ін. Помітна також зосередженість на регіонально забарвлених літературних образах («Карпатські солов'ї», «На Верховині»).

Варто відзначити, що всі образи подаються композитором крізь призму індивідуальності героя, його власних переживань. Це може бути як споглядання картини природи, портретна замальовка, або ж побутова картина. Загалом камерно-вокальні композиції В. Камінського охоплюють різноманітний тематичний діапазон :

- громадянсько-патріотичні («Історія», «Рідна мова», «Задивилась моя Україна» на сл. Б. Стельмаха)
- лірико-психологічні («Пелюстки старовинного романсу» на сл. Л. Костенко; «Свічник загас» на сл. І. Калинець; «Калино, Калино» на сл. Б. Стельмаха);
- лірико-пейзажні («Листя дикого винограду» на сл. В. Кудлика, «На Верховині» на сл. М. Олексюка)
- епічні («Плач Ярославни» на сл. Б. Стельмаха, «Пісня і праця» на сл. І. Франка)

З цього випливає, що Віктор Камінський у вокальній ліриці майстерно інтерпретує українську поезію минулого і сьогодення. Вибір віршованих текстів визначає світоглядно-естетичні орієнтири композитора: трактування

«вічних» тем крізь призму національного. Відповідно, інтонаційний словник вокальної лірики В. Камінського опирається на фольклорну традицію та музичні знаки української композиторської школи.

Вартим уваги є питання жанрової визначеності творів В. Камінського для голосу та фортепіано. Він сам називає їх «солоспівами». Музикознавці (А. Терещенко, Б. Фільц) вважають, що таке визначення якнайкраще відповідає жанровій природі вокальної лірики цього композитора. Для творів В. Камінського «особливо підходить термін «солоспів», – пише Б. Фільц, – оскільки більшість з них написана в пісенній, часто куплетній формі і характеризується типовим для пісень нескладним, лаконічним викладом, рельєфністю вокальної лінії. Частина з них стоїть на межі між романсом і піснею, тобто вони більш розвинені, ніж пісні, і простіші від романсу» [27, с. 88].

Яскрава національна визначеність терміну «солоспів», який «відсилає» до української культури (так само, як Lied – до німецької, шансон – до французької), якнайкраще відповідає стильовим особливостям камерно-вокальної музики В. Камінського. До того ж слово «соло» («один») підкреслює, що це не лише твір для одного виконавця-співака, а що це – особистісна, інтимна лірика. Характерним зразком такого типу є популярний солоспів «Пелюстки старовинного романсу».

Серед солоспівів В. Камінського – твори на слова І. Франка: «Зелений явір» та «Пісня і праця». Цінною є думка І. Ельтек щодо жанрових джерел, на які опирається В. Камінський у прочитанні поетичного слова І. Франка. На думку дослідниці, в солоспівах «Зелений явір» та «Пісня і праця» простежується опора на фольклорну музичну традицію – старогалицьку елегію та думи [12, с.64]. Л. Кияновська слушно узагальнює, що вокальні твори В. Камінського «репрезентують доволі своєрідну трансформацію народнопісенного первня» [21, с.387].

Прикладом творчого переосмислення фольклорного матеріалу може слугувати обробка В. Камінським української народної пісні «Ой світи,

місяченьку», мелодію і слова якої записав І. Франко. Композитор створив вокальну композицію для баритона зінструментальним супроводом, майстерно «інкрустуючи» діатонічну народну мелодію діапазоні пентахорду вишуканим фортепіанним акомпанементом, надаючи звуковому образу імпресіоністичної колористики.

Слід зауважити, що жанрову класифікацію камерно-вокальних композицій Віктора Камінського провела Н. Майчик. Дослідниця поділяє вокальні мініатюри сучасного львівського композитора на такі групи: громадянський пафос, філософський монолог, лірико-психологічна композиція романсового типу, фольклорна стилізація, естрадна пісня танцювального типу [24, с.36]. Прикметно, що деякі естрадні пісні В. Камінського стали у 1980-х роках справжніми шлягерами, зокрема: «Скажи мені» та «Очі коханої» на сл. В. Крищенко, «Танго нежданої любові» на сл. Р. Братуня та ін.

Отже, можна ствердити, що жанрова багатогранність вокальної лірики В. Камінського віддзеркалює провідні тенденції розвитку сучасної української музики. Він знаходить золоту середину між елітарним реципієнтом і масовим. Відповідно, у творчому доробку сучасного львівського композитора вокальна музика оригінально поєднує два жанрових вектори, які тісно взаємодіють між собою і взаємозбагачуються:

- академічні жанри (пісня-романс, монолог, елегія)
- прикладні жанри (естрадна пісня)

Підсумовуючи розгляд вокальної лірики Віктора Камінського варто вказати, що вбираючи досвід національної музичної традиції композитор досягнув у творах оригінального жанрового синтезу, який своєрідно відображає художньо-естетичні потреби сучасного суспільства.

РОЗДІЛ 2

ПІСНІ ВІКТОРА КАМІНСЬКОГО В КОНТЕКСТІ ВОКАЛЬНОГО ВИКОНАВСТВА

2.1. Специфіка вокальної інтонацій у пісня Віктора Камінського

Вокальне мистецтво України на даному етапі розвитку перебуває у пошуку нових образів та засобів виразності. Однією із актуальних проблем є виконавська інтерпретація творів сучасних композиторів, яка, зокрема, передбачає глибинне осягнення авторського художнього задуму як передумови адекватного втілення співаком музичного образу. Відтак важливим моментом роботи виконавця над вокальним твором є усвідомлення специфіки інтонування та принципів розгортання музичного тематизму.

У цьому аспекті варто розглянути особливості вокального інтонування у піснях Віктора Камінського.

Наукове підґрунтя виконавському аналізу складають праці Б. Асаф'єва, В. Москаленка та ін. Важливим для дослідження є положення С. Шипа та О. Козаренка. На думку С. Шипа, музична інтонація є «найважливішим, основним засобом художнього відображення об'єктивної дійсності» [28, с. 72]. О. Козаренко ввів до наукового обігу поняття «етнохарактерне інтонування».

Латинське слово *intonare* перекладається як характер вимови. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови поняття «інтонація» характеризується кількома значеннями: 1) як ритмо-мелодійний лад мови, послідовна зміна висоти тону, сили й часу звучання голосу, що відображає інтелектуальний та емоційно-вольовий зміст мовлення; 2) тип, манера або відтінок вимови, що виражають яке-небудь почуття мовця, його ставлення до об'єктів мовлення; 3) втілення художнього образу в музичних звуках; 4) точність, рівність звучання кожного тону музичного інструмента або звуку пісні щодо висоти, тембру та сили [4, с. 410].

Очевидно, окремо слід розглянути поняття «вокальна інтонація». Адже у співочий акт включає вербальну (поетичну) і невербальну (фонічну) виразність. Отож вокальна інтонація поєднує як поетичний текст, так і музичний, який концептуалізує чуттєво-образну конкретність віршованого слова. Поет і композитор створюють словесно-музичний тандем, в якому акумулюється звуко-сміслова єдність поетичної і музичної інтонації.

В цьому ракурсі варто увагу на особливість вокального письма В. Камінського. Як уже зазначалося вище, у пошуку поетичного слова композитор надає перевагу вітчизняним авторам. Відповідно, вокальний твір, написаний у фонетичній системі української мови, природно включає комплекс її фонем та інтонацій. Характерна риса – вокальність української мови – автоматично переноситься у спів.

Слід наголосити, що у більшості вокальних творів Віктора Камінського переважає силабічний стиль - одному складові відповідає лише один звук (розспівування складів трапляється рідко). Як відомо, це є характерним для мелодій декламаційно-речитативного характеру. Натомість В. Камінський використовує це і в наспівних мелодіях із широким диханням. Слово самодостатнє, не розчиняється в кантилені вокальних партій, але по-камінському «омузикалене», завдяки особливому типу інтонаційності, власне, за якої мовно-поетичне та музичне зливаються в органічну єдність.

Власне, саме у цьому виявляється продовження традицій західноукраїнського фольклору та солоспівів галицьких композиторів, де переважає також силабічний принцип, на відміну від ліричних вокальних мелодій Наддніпрянської України, де кантилена нерідко пов'язана з вокалізацією, розспівуванням окремих вербальних сегментів.

Пильна увага композитора до поетичного слова, його цінності, полягає також в особливості використання таких ефектних засобів, як різноманітні прикраси, вокалізи, колоратурні пасажі. Цей обов'язковий атрибут віртуозного концертного стилю часто трапляється у В. Камінського, проте

виконує не декоративно-оздоблювальну, а, насамперед, образно-змістовну функцію.

Невимовна щирість і довірливість інтонації – також є характерною ознакою вокальної музики В. Камінського. Яскрава образність поетичних текстів, їхня наспівність втілилися в пластичних вокальних мелодіях, які інтонаційно пов'язані з українським пісенним мелосом – жанрами фольклорного та побутового музикування.

Крім того, вокальна інтонація у творах Віктора Камінського вирізняється використанням прогресивних елементів сучасної музики. «Інтонаційний словник епохи» відчутний передусім у метро-ритмічній організації вокальних мелодій та філігранною роботою композитора із поетичним текстом.

Варто звернути увагу, що для В. Камінського основоположне значення має поетична інтонація, яка закладає емоційний тон музичного вислову. Відтак процес композиторської інтерпретації поетичного тексту кожного разу виявляє індивідуально-неповторний художній результат.

Наприклад, ліричний солоспів «Пелюстки старовинного романсу» на текст Ліни Костенко, зумовлений провідним поетичним образом у дусі класицизму. Поєднання речитативу та інструментальної кантилени уособлює семантичну жанровість та стильове наповнення романсу. Солоспів розпочинається темпом *Moderato*, тональність – a-moll, 4/4, 8 тактів. Вступ містить 2 основні інтонаційні формули: перший такт – речитація, з якої виростає вокальна партія, другий – ритмізація з розкладеним арпеджіо.

На підставі вокальної строфи та вокалізом інструментального типу відображена куплетна форма. Основою гармонізації діатонічних тризвуків створене тло клавесинного супроводу. Відхилення у субдомінантову тональність за допомогою VII7, з подальшим автентичним кадансом, експресивно акцентує увагу на літературній поетиці та атмосфері чужорідності давнини у контексті сьогодення. Стилізованим зображенням

описаного у строфі є приспів-вокаліз, трактований як інструментальний дует у гомофонно-гармонічній фактурі. Кульмінаційний момент твору – кода третьої строфи зістрімкими висхідними секвенційними проведенням інструментального мотиву.

Як бачимо, вокальна мелодика В. Камінського синтезує в собі українську школу співу та прийоми композиторського письма сучасності. Стрункість драматургічного розгортання та мелодико-гармонічне багатство вокальних творів становлять інтерес для нинішніх виконавців. Варто відзначити, що пісенний доробок Віктора Камінського є репертуарі провідних співаків України як в естрадному, так і в академічному амплуа.

Доречно згадати, що на українській естраді пісні В. Камінського звучали у виконанні відомих артистів - Оксани Білозір, Віктора Морозова, Василя Жданкіна, Івана Поповича, Мар'яна Шуневича, Ігоря Кушплера та інших. Пісні львівського композитора увійшли до концертних програм вокально-інструментальних ансамблів «Ватра», «Кобза», «Жайвір».

Водночас, сьогодні неможливо уявити мистецькі імпрези, фестивалі академічної сучасної музики («Київ Музик Фест», «Два дні і дві ночі» (Одеса), «Контрасти» (Львів), де б не звучала вокальна музика Віктора Камінського. Велику роботу у популяризації його музики проводити талановитий співак і бандурист Олег Созанський. Вокальні твори В. Камінського у супроводі національного музичного інструменту набувають особливої художньої переконливості і довершеності.

Підсумовуючи аналіз вокальної інтонації у піснях В. Камінського, можна зробити такі узагальнення: питому вагу у музичному прочитанні поетичного тексту відіграє фонетика української мови та емоційний тон вірша. Майстерне використання традиційних типів вокального письма (декламаційний, аріозно-романсовий) з опорою на фольклорну інтонацію вирізняє індивідуально-неповторний авторський вислів сучасного львівського композитора.

2.2.«Плач Ярославни»: особливості виконавської інтерпретації

У площині виконавської інтерпретації доцільно розглянути «Плач Ярославни» Віктора Камінського на слова Богдана Стельмаха. Композиторське прочитання віршованого переспіву фрагменту з літопису «Слово про Ігорів похід» засвідчує вияв ментальної специфіки українського народу, враховуючи трагічний контекст національної історії. Образ героїні увібрав скорботно-трагічні і героїчно-вольові риси. Княгиня Ярославна – взірць самовідданої патріотки рідного краю.

Варто зазначити, що вірш Б. Стельмаха належить до рольової лірики. Поетичний текст поділений на мовлення автора (оповідача) і героїні (княгиня Ярославна), що вказує на об'єктивно-суб'єктивну організацію вербального ряду:

Плаче, туже Ярославна,
Сохне, в'яне, як той цвіт:
Закотилось її сонце.
Заступили хмари світ.
*«Обернуся я в зозулю,
По Дунаю полечу
І м'який рукав бобровий
У Каялі обмочу.
На його змарнілім тілі
Кров і рани обітру...*

В. Камінський потрактував літературний текст як епічний монолог для сопрано з інструментальним супроводом. За визначенням Н. Майчик вокальний твір являє собою оригінальну жанрову модель, яка поєднує риси українського музичного фольклору (плачі-голосіння, думи) та естрадні пісні [24, с. 34].

Ймовірно, таке переплетення інтонаційних пластів минулого і сучасності розраховане на широке демократичне коло слухачів. Композиторський експеримент цілком підкріплює позиція Віктора Камінського, який вбачає у пісні місію суспільного єднання, осмислення національної ідентичності й самовираження.

Разом з тим, єдність обрядової архаїки посилює лірико-психологічний підтекст вірша. Туга Ярославни за коханим трансформується у благання – заклинання за життя. В драматургічному плані зміна емоційних поривань героїні вирішена композитором за допомогою жанрової модуляції – голосіння. Куплетна форма дозволяє плавно перейти від індивідуального стану до рівня всезагального.

Будова строфи у солоспіві «Плач Ярославни» яскраво підкреслена поетичною барвою українського поета Б. Смельмаха – варіантні повтори першого речення поєднані приспівом – рефреном зі зверненням. Композитор уособлює жанрову модель плачів-голосінь, відштовхуючись від фольклорно-музичних та родинно-обрядових особливостей.

Твір розпочинається вступом (Moderato, d-moll), зі змінною метричною структурою (4/4, 3/4, 5/5 потактово).

Речитативна мелодика, ламентозні інтонації та ритмічно-структурований мотив: пунктири, тріолі, ломбардський ритм, створюють лірико-драматичний образ

Акордовий фортепіанний акомпанемент у низькому регістрі виконує не тільки функцію гармонічної опори, але й сприяє вираженню епічного характеру твору.

Вокальна мелодія розгортається в межах дуодецими (C1-G2). Кожна фраза розвивається хвилеподібним наростанням crescendo, кінцівки

філігранні та безакценні. Важливо, що мелодична лінія поступово переміщується з низького регістру голосу у високий, посилюючи напругу.

Монолог Ярославни – звернення до Дніпра, сонця та вітру, найбільш інтонаційно виразний. Вокальна мелодія містить як аріозні елементи, так і наближується до голосіння:

The image shows a musical score for a monologue. It consists of three systems of staves. The top staff is the vocal line, written in a treble clef with a key signature of one flat and a 3/4 time signature. The lyrics are: "в'єть_ ся, б'ється лу_ на: «Вітре, од_вій од полків_ кня_ жих_ половець_ ку стрі_ лу. а_ щоб мо_ в радість". The middle system shows the piano accompaniment, with a grand staff (treble and bass clefs) and a brace on the left. The bottom staff is a second vocal line, also in a treble clef, with lyrics: "кня_ жих_ половець_ ку стрі_ лу. а_ щоб мо_ в радість". The score includes various musical notations such as triplets, slurs, and dynamic markings.

Вокальна мелодія дубльована паралельними октавами у фортепіанному супроводі, що додає монументальності викладу.

Повторення початкового мотиву в цезурах та кода з архаїчними рисами збагачує фразовий матеріал твору.

«Плач Ярославни» – узагальнений символ особистісних уболювань у трагічній реальності.

ВИСНОВКИ

Творчий доробок Віктора Камінського представлений широким спектром жанрів і стильових переплетень. Музика композитора гармонійно увібрала інтонаційні знаки академічної та фольклорної традиції, церковного й естрадного музикування. Своєрідність композиторського письма Віктора Камінського полягає насамперед у тому, що в рамках академічного мистецтва він створює сучасну музику, не втрачаючи естетичної висоти, велику увагу приділяє мелодійності, безпосередності емоційного висловлювання, що зумовило її доступність і привабливість для широкого загалу слухачів.

На підставі аналізу досліджень, присвячених розгляду творчого доробку Віктора Камінського, можна виділити декілька питомих прикмет індивідуального композиторського стилю: глибинне осягнення духовних основ української нації, яке знаходить музичне вираження передусім у вокальних і сценічних жанрах, апелюючи до широкої аудиторії сучасного суспільства. Його музика – це органічна цілісність національно-орієнтованої інтонації з оригінальними темброво-гармонічними ефектами.

Жанрова багатогранність вокальної лірики В. Камінського віддзеркалює провідні тенденції розвитку сучасної української музики. Він знаходить золоту середину між елітарним реципієнтом і масовим. Відповідно, у творчому доробку сучасного львівського композитора вокальна музика оригінально поєднує два жанрових вектори, які тісно взаємодіють і взаємозбагачуються між собою: академічні жанри (пісня-романс, монолог, елегія) та прикладні жанри (естрадна пісня). У вокальній ліриці Віктор Камінський досягнув оригінального жанрового синтезу, що своєрідно відображає художньо-естетичні потреби сучасного суспільства,

Аналізуючи вокальні інтонації у піснях В. Камінського, варто зробити наступні узагальнення: питому вагу у музичному прочитанні поетичного тексту відіграє фонетика української мови та емоційний тон вірша. Майстерне використання традиційних типів вокального письма (декламаційний, аріозно-романсовий) з опорою на фольклорну інтонацію вирізняє індивідуально-неповторний авторський вислів сучасного львівського композитора.

«Плач Ярославни» Віктора Камінського на слова Б. Стельмаха засвідчує оригінальний жанровий синтез української фольклорної традиції та сучасної естрадної пісні. Туга княгині за коханим трансформується у благання-заклинання за життя. В драматургічному плані зміна емоційних поривань вирішена композитором за допомогою жанрової модуляції – від голосіння до естрадної пісні.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Подальшого вивчення потребує аналіз вокального письма Віктора Камінського у ораторіях та кантатах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект. К. Українська ідея, 2001. 144с.
2. Білас О. Функції музики в театральних виставах (на прикладі музики Віктора Камінського до вистав Львівського національного академічного українського драматичного театру ім. Марії Заньковецької) Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. 2013. Вип. 29. С. 38-52.
3. Болотовська М. Віктор Камінський: «У музиці, як і в живій природі, немає єдиного еталона прекрасного». Музика № 2. 2013. С. 20-22.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Укл. і гол. ред. Т.В. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1140 с.
5. Гнидь Б. Історія вокального мистецтва: підручник. К: НМАУ, 1997. 320с.
6. Дашак А. Божественна природа звуку. Львів. 2013. С. 105
7. Дашак А. «Страх – це ілюзія». Львів. 2015. С. 9-10
8. Дашак А. «Сучасний погляд на мистецтво співу». Львів. 2012. С. 106
9. Драганчук-Кашаюк В. Музична франкіана як відображення національно-архетипного мислення. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: науковий збірник. Напрямок : мистецтвознавство. Рівне : РДГУ, 2018. Вип. 28. С. 103–108.
10. Дудар В. «Слово – основа виразності у вокальному виконавстві». Львів. 2004. С. 23
11. Ельтек І. С. Музичні інтерпретації поезії Івана Франка у творчості Віктора Камінського. Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. 2014. Вип. 20(1). С. 123-128.
12. Ельтек І. С. Франкові рефлексії у творчості Віктора Камінського. Музикознавчі студії: на пошану Митця. Наукові збірки Львівської

- національної музичної академії імені М.В. Лисенка. Львів, 2013. Вип. 29. С. 61-69.
- 13.Єрошенко О. Виразність вокального виконавства: художні та природничі чинники. Культура України : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури. Х. : ХДАК, 2012. Вип. 36. С. 252–261.
 - 14.Захарчук Т. «Вокальная интерпретация как предмет специального наблюдения». Одеса. 2002. Вип. 3. С. 304-312
 - 15.Катрич О. Стиль музиканта-виконавця (теоретичні та естетичні аспекти): Монографія. Київ: «Відродження», 2000. 102 с.
 - 16.Кияновська Л. Камерність в індивідуальних трансформаціях творчості Віктора Камінського. Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В.Лисенка. 2015. Вип. 34. С.21-28.
 - 17.Кияновська Л. Портрет сучасника в інтер'єрі постмодернізму. Українське музикознавство, вип. 30. Київ : НМАУ ім. П.Чайковського, 2001. С. 156-169.
 - 18.Кияновська Л., Мельник Л. Кілька міркувань про індивідуальний стиль Віктора Камінського.Музикознавчі студії: на пошану Митця. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка. Львів, 2013. Вип. 29. С.6 –20.
 - 19.Кияновська Л. Авторський концерт Віктора Камінського. Українська музика. 2012. №1. С. 166-168.
 - 20.Кияновська Л. Національно-духовні засади творчості Віктора Камінського. Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство Вип.26-27. С.18-23.
 - 21.Кияновська Л. Музичне прочитання поезії Франка у у вимірах сучасної естетики (на прикладі творчості львівських композиторів). Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. пр. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2012. Вип. 21. С. 377-388.

- 22.Кияновська Л. Сильова еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХ. Тернопіль, 2000. 340с.
- 23.Козаренко О. Феномен української національної музичної мови. Львів, 2001. 286 с.
- 24.Майчик Н. Камерно-вокальна творчість В. Камінського в контексті різновидів жанрово-стильового синтезу. Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка. 2013. Вип. 29. С. 30-38.
- 25.МельникЛ. Творчий портрет Віктора Камінського.Musica Humana. Вип. 2. Львів: ЛДМА ім. М.Лисенка, 2005. С.153-160.
- 26.Пилатюк Н. Засади інтертекстуальності в творчості Віктора Камінського Музикознавчі студії: на пошану Митця. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка.Львів, 2013. Вип. 29. С.20 –30.
27. Прокопович Т. Інновації в музичній освіті та мистецтві ІІІ. Наукове видання. Рівне: Відок, 2019. С.25-26.
- 28.Фільц Б. М. Український радянський романс. Київ: Музична Україна, 1970. 124с.
- 29.Шип С. Музична форма від звуку до стилю: Навчальний посібник. Київ: «Заповіт», 1998. С. 339-340.
- 30.Шуневич Є. Процес розвитку вокального виконавства на Галичині. Івано-Франківськ. 2006. Вип. 9. С. 48-55